

Nowe normy dotyczące modernizacji i wznoszenia budynków

Anna SAS-MICUŃ^{*)}

W opracowaniu dokonano oceny co do zasadności ustalonej reguły stosowania Polskich Norm w obszarze budownictwa, w oparciu o obowiązujący system stanowienia prawa. Ponadto ocenie, pod względem aktualizacji i kształtowania polityki technicznej, poddane zostaną postanowienia ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej w zakresie najnowszego *Wykazu norm przywoływanych*, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 10 grudnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 239, poz. 1597). Najnowsze ustalenia techniczno-budowlane weszły w życie po upływie 3. miesiący od dnia ogłoszenia rozporządzenia tj. 21 marca 2011 r.

Budownictwo od dawien dawna było przedmiotem dokładnej regulacji. Na ziemiach polskich początkowo funkcjonowały regulacje obowiązujące u zaborców, (co można zaobserwować w zachowanej, zróżnicowanej w zależności od terenu zaboru strukturze budowlanej), następnie w Polsce międzywojennej materia budowlana regulowana była rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli. Potem kolej przyszła na regulacje gospodarki nakazowej w okresie historii Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Przygotowanie nowej ustawy *Prawo budowlane* [2], która weszła w życie 1 stycznia 1995 r. wywołały kolejne zmiany ustrojowe. Nowa ustawa stała się wyrazem ogólnego kierunku reformy prawa polskiego, której uchwalenie miało zapewnić realizację polityki dynamicznego rozwoju państwa. Należało dostosować obowiązujące zasady prawne do zmian zachodzących w polskim systemie prawnym rozumianym, jako całość, a więc zrównać interes wszystkich uczestników procesu budowlanego poprzez określenie równoważnych praw i obowiązków uczestników procesu, wzmacniając przy tym ochronę interesu społecznego i indywidualnego w procesie budowlanym poprzez zaostrzenie odpowiedzialności wszystkich uczestników, wprowadzenie nadzoru budowlanego i określenie zadaniowości administracji architektoniczno-budowlanej. Jednym z istotnych elementów tworzonego systemu budowlanego było opracowanie technicznych aktów wykonawczych, będących zbiorem wymagań techniczno-budowlanych, w tym podstawowego – warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Wymagania techniczno-budowlane a normalizacja obszaru budownictwa

W rozporządzeniu Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 14 grudnia 1994 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie [3] – § 3 pkt 15 postanowiono, że za Polskie Normy uważać się będzie normy uznane w całości lub w części za obowiązujące, zgodnie z przepisami o normalizacji. Kierując się tym ustaleniem w przepisach *Warunków technicznych* odwoływano się do ustaleń normowych w sposób ogólny, specyfikując obowiązujące normy w odrębnym rozporządzeniu określającym *Wykaz Polskich Norm do obowiązkowego stosowania w budownictwie*.

Wykaz ten możliwie często aktualizowano, przez co nie tracił na technicznej świeżości. Wszyscy uczestnicy procesu budowlanego w sposób precyzyjny umieli znaleźć podstawę formalną wymaganego poziomu technicznego, która w przypadku konfliktu bezpośrednich uczestników procesu lub naruszenia interesów osób trzecich pozwalała określić winnego i przedmiot zaniedbań.

Pośrednio od nakazu stosowania określonych w *Wykazie norm*, a bezpośrednio od nakazu stosowania przepisów techniczno-budowlanych czytaj *Warunków technicznych*, istniały dwie możliwe drogi odstępstw, co powodowało, że przepisy techniczno-budowlane uzyskiwały dychotomiczny charakter. W jednym przypadku ustawowa reguła *Prawa budowlanego* [2] nakazywała przestrzeganie obowiązujących ustaleń wykonawczych wraz z obowiązującymi normami, z zachowaniem możliwości odstępstwa od tej reguły w szczególnie uzasadnionych przypadkach, pod warunkiem, że odstępstwo nie powoduje zagrożenia życia ludzi lub bezpieczeństwa mienia, w określonych przypadkach ograniczenia dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz pogorszenia warunków zdrowotno-sanitarnych i użytkowych, a także stanu środowiska, po spełnieniu określonych warunków zamiennych. Druga możliwa droga prawna odstępstwa od reguły obowiązujących wymagań techniczno-budowlanych zapisana była w samych *Warunkach technicznych*. O ile pierwszy sposób nie ograniczał sytuacji prawnych czyli zasada pierwsza dotyczyła w równym stopniu budynków istniejących przebudowywanych, modernizowanych, dla których zmienia się sposób użytkowania, jak i budynków wznoszonych, to zasada druga odstępstwa dotyczyła przebudowy, modernizacji i zmiany sposobu użytkowania budynków lub ich części.

W przypadku pierwszej zasady zgody na odstępstwo udzielał bądź odmawiał właściwy terenowo organ administracji architektoniczno-budowlanej po uprzednim wystąpieniu do ministra właściwego o upoważnienie organu do przeprowadzenia takiej czynności prawnej. Najpierw jednak inwestor występował ze stosownym wnioskiem, spełniającym przewidziane prawem wymogi formalne, do terenowego organu administracji architektoniczno-budowlanej, m.in. zawierającym przedstawiony przez projektanta dowód, iż wnioskowane odstępstwo nie spowoduje naruszeń ww. wymagań podstawowych.

W przypadku drugiej zasady – z mocy przepisu wykonawczego – można było nie spełniać wymagań zawartych w *Warunkach technicznych*, w tym nie przestrzegać norm, jeśli projektant zaproponował zamienne rozwiązanie projektowe zgodnie ze wskazaniami oceny (ekspertyzy) sporządzonej przez właściwą problemowo jednostką badawczo-rozwojową albo rzeczoznawcę budowlanego

^{*)} mgr inż. Anna SAS-MICUŃ – Główny Ekspert
Stowarzyszenia Nowoczesne Budynki

i do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych, uzgodnione z właściwą terenowo komendą wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej oraz właściwym terenowo państwowym inspektorem sanitarnym.

Reguly te funkcjonują w systemie prawnym budownictwa po dzień dzisiejszy, z jedną nie do końca uzasadnioną merytorycznie zmianą. Wyeliminowano z obrotu prawnego funkcjonujące w technice krajowej i zagranicznej pojęcie „modernizacja”.

Powracając do reguły podstawowej, w części dotyczącej obowiązywania określonych norm na podstawie Wykazu norm, można stwierdzić, iż tego komfortu, jednoznacznie interpretacyjnej podstawy prawnej, zostali pozbawieni użytkownicy Warunków technicznych w momencie likwidacji w znowelizowanej ustawie o normalizacji, uprawnień ministrów do określania w drodze rozporządzeń wykazu Polskich Norm do obowiązkowego stosowania. Zmiany w systemie normalizacji spowodowały, że z chwilą ich obowiązywania, obowiązek stosowania ustaleń zawartych w określonych normach wynika wyłącznie z przywołania ich w tekstach rozporządzeń.

W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabral sposób identyfikacji norm. Identyfikacja zbyt ogólna powodowała sytuację, że w przypadku istnienia kilku norm dotyczących tego samego problemu (przepisu) nie wiadomo, która norma jest normą uznaną przez *Warunki techniczne* za tę właściwą. Trudności w identyfikacji norm występowały również w sytuacji, gdy przepis wskazuje nie Polską Normę, ale Polskie Normy i w określonym przypadku jest ich kilka, kilkanaście bądź nawet kilkadziesiąt.

Dotychczas takie problemy nie występowały, ale zmiany w normalizacji wywołały konieczność krótkookresowego funkcjonowania kolejnych rozporządzeń z Wykazem Norm i zastępowania go następnymi. Potrzeba aktualizacji Wykazu norm otwierała drogę do przeprowadzania kolejnej nowelizacji przepisów rozporządzenia, które poddawano procesowi uzgodnień środowiskowych, by w końcu uzyskać, długo oczekiwany i z nie małym wysiłkiem osiągnięty, kompromis w zakresie poziomu stawiania wymagań.

Zachowując, zatem zasadę wynikającą z techniki prawodawczej, która nie pozwala przywoływać w przepisie numerów oraz tytułów aktów prawnych i norm, dzięki wprowadzeniu dodatkowego doprecyzowania w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. [4], obowiązującym od 13 grudnia 2002 r., zastosowano łatwiejszą identyfikację norm, bo przedmiotową, zastępując dotychczasowe przywołanie pod nazwą Polska Norma lub Polskie Normy.

Przywołane wyżej rozporządzenie wprowadziło jeszcze jedną zmianę. W kilku obszarach rozporządzenia przepis rozporządzenia dotyczący przedmiotu danej Polskiej Normy zmienia, z powodów uznanych za ważne z punktu widzenia podwyższenia poziomu bezpieczeństwa, jedno lub kilka zawartych w niej ustaleń. Z zasady nadrzędności przepisów aktów prawnych nad normalizacyjnymi wynika, że zmienione przepisem rozporządzenia ustalenia Polskiej Normy tracą moc prawną i obowiązującą. Pozostałe ustalenia powołanej w rozporządzeniu Polskiej Normy są nadal w mocy.

Takie podejście przywoływania norm w sposób przedmiotowy, ale bezwzględny, w przepisach, było potrzebą chwili. Koniecznością, w sytuacji dużej, realizowanej w indywidualnym tempie dla poszczególnych zagadnień budowlanych, związanych ze spełnianiem wymagań podstawowych, aktywności polskiej normalizacji, spowodowanej rozpoczętym procesem przystępowania Polski do struktur europejskich. Rozwiązanie to miało walor praktyczny i było racjonalne. Oparte było na zaufaniu do uczestników procesu budowlanego. Jednocześnie obciążone słabością, że w przypadku konfliktu bezpośrednich uczestników procesu lub naruszenia interesów osób trzecich nie pozwala jednoznacznie określić podstawę formalną niezbędną do ustalenia winnego i przedmiotu zaniedbań.

Powtarzające się niepokojące sygnały płynące od uczestników procesu budowlanego, mówiące o tym, iż brak jednoznacznej podstawy prawnej dla obowiązywania norm powoduje znaczące praktyczne problemy interpretacyjne

użytkowników Warunków technicznych, odnośnie spełnienia oraz kontroli spełnienia zawartych w nich wymagań techniczno-budowlanych, spowodowały, iż w 2004 r. powrócono do wcześniej stosowanej zasady „Wykazu obowiązujących norm”, tworząc zgodnie z ustaleniami ustawy o normalizacji załącznik do rozporządzenia w sprawie warunków technicznych[5], będący Wykazem norm przywołanych w rozporządzeniu. Przywołanie Polskich Norm w przepisach prawnych jest dozwolone, zgodnie z art. 5 ust. 4 ustawy o normalizacji [1], co czyni te normy, w całości lub w stosownym zakresie powołania, de facto i de iure integralną częścią tego przepisu, który należy stosować.

Aktualizacji *Wykazu norm przywołanych* w rozporządzeniu [6], ale jedynie w obszarze przepisów dotyczących standardu energetycznego budynków dokonano w trakcie implementacji dyrektywy 2002/91/WE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków [9]. Aktualizacja ta uwzględniała stan normalizacji polskiej w końcu 2008 r. i była niewystarczająca na potrzeby transpozycji, stąd część ustaleń zawartych jeszcze w projektach polskich norm (pr PN-EN) musiała być literalnie wprowadzona do przepisów wdrażających, dotyczących metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynków oraz wzorów świadectw tej charakterystyki [11]. Z chwilą zmian w normalizacji, w tym obszarze, w okresie 2009-2010, aktualność, obowiązujących przepisów, dotyczących standardu energetycznego budynków, wymagań oceny energetycznej oraz *Wykazu* odpowiednich do stosowania norm, stała się wątpliwa.

Sytuacja ta wymusza zmianę systemową, która może i powinna być zrealizowana na etapie wdrażania przekształconej dyrektywy 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków [10]. Tytułem przypomnienia, zgodnie z art. 28 ust.1 (Transpozycja) państwa członkowskie przyjmują i opublikują, najpóźniej do dnia 9 lipca 2012 r., przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania ustaleń zawartych w art. 2-18, dotyczących:

- przyjęcia metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynków,
- ustalania minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej,
- obliczania optymalnego pod względem kosztów poziomu wymagań minimalnych dotyczących charakterystyki energetycznej,
- ustalania, dla budynków nowych i istniejących, wyodrębnionych wymagań stosowania systemów alternatywnych, takich jak: zdecentralizowane systemy dostawy energii oparte na energii ze źródeł odnawialnych, kogeneracja, ogrzewanie lub chłodzenie lokalne lub blokowe, pompy ciepłe, a także odrębnych wymagań dla systemów technicznych budynków,
- opracowania planów krajowych m.in. określających podejmowane działania zmierzające do zdefiniowania i wznoszenia budynków o niemal zerowym zużyciu energii, a także przeprowadzania przebudowy budynków istniejących w tym kierunku,
- opracowania zachęt finansowych i barier rynkowych, związanych z podejmowaniem w/w czynności,
- dedefiniowania standardu świadectwa charakterystyki energetycznej oraz sytuacji prawnych związanych z obowiązkiem sporządzania świadectwa.

Bieżąca aktualizacja wykazu Polskich Norm przywołanych w Warunkach technicznych

Kolejnej aktualizacji, przywróconego *Wykazu* norm, dokonano dość szybko, bo po kilku zaledwie miesiącach nowelizacji implementacyjnej, realizowanej w listopadzie 2008 r. dokonano rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych z dnia 12 marca 2009 r. [7].

Również i ta aktualizacja była niewystarczająca. Niezależnie od nowych wyzwań legislacyjnych, jakie ze sobą niesie przekształcenie dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, w grudniu 2010 r. wykaz norm przywołanych w *Warunkach technicznych* zmieniono stosownym rozporządzeniem

z 10 grudnia 2010 r. [8] W informacji podanej 20 grudnia 2010 r. na stronie internetowej Ministerstwa Infrastruktury stwierdzono, iż celem najnowszej aktualizacji było wprowadzenie wymagań, wynikających z aktualnych Polskich Norm, czyli wprowadzających najnowsze Normy Europejskie, podniesienie poziomu nowoczesności budynków do poziomu zbliżonego do europejskiego. Podkreślono, że stosowanie w projektowaniu i wykonawstwie Polskich Norm zgodnie z zaktualizowanym wykazem norm przywołanych, wpłynie korzystnie na wzrost bezpieczeństwa budynków, w szczególności w zakresie ochrony przed wiatrem jak i oceny zagrożeń w skutek wyładowań atmosferycznych, czyli w zakresie ochrony odgromowej. Uaktualnieniu uległy też wymagania w zakresie instalacji elektrycznej w budynkach, szczególnie w zakresie ochrony przed porażeniem elektrycznym.

Postanowienia normowe wchodzi w życie 21 marca 2011. Nie będą mieć zastosowania do projektów w stosunku, do których przed dniem wejścia w życie rozporządzenia został złożony wniosek o pozwolenie na budowę lub odrębny wniosek o zatwierdzenie projektu budowlanego i wnioski te zostały opracowane na podstawie przepisów dotychczasowych. Ponadto nowe regulacje nie mają zastosowania do projektów w stosunku, do których przed dniem wejścia w życie przywołanego rozporządzenia zostało dokonane zgłoszenie budowy lub wykonanie robót budowlanych, w związku z brakiem obowiązku uzyskiwania decyzji o pozwoleniu na budowę.

Statystyka i ocena jakościowa bieżącej aktualizacji

Porównując kilka kolejnych *Wykazów norm przywołanych*: z kwietnia 2004 r. [5], z marca 2009 r. [7] i zaktualizowany w grudnia 2010 r. [8], na przykładzie Działów: III Budynki i pomieszczenia i IV Wyposażenie techniczne budynków można sformułować kilka uwag zarówno o charakterze formalnym, jaki i merytorycznym.

Zachowano dotychczasowy porządek przywoływania norm, rozpoczynając przywołaniem odpowiednich norm dotyczących wymagań w zakresie ochrony odgromowej Dział III Budynki i pomieszczenia Rozdział 1 *Wymagania ogólne*. Przepisy Działu I Przepisy ogólne w zakresie przedmiotu regulacji, rozwinięcia, słowniczka pojęć, typologii, jako uzasadniające potrzebę istnienia rozporządzenia, w oczywisty sposób nie mogą i nie powinny odwoływać się do innych regulacji, dając tym dowód wysokiej rangi rozporządzenia, jaka wynika z samej delegacji ustawowej. Również i przepisy zawarte w Dziale II Zabudowa i zagospodarowanie działki budowlanej nie posługują się odwołaniem do norm, bowiem wszystkie istotne w tym zakresie wymagania są przedmiotem szczegółowej regulacji i stanowią normę prawną samą w sobie. W Dziale III Budynki i pomieszczenia normy

Tabela 1. Dział III Budynki i pomieszczenia

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniem do norm	6	3	3
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	35	34	31
Najstarsza norma problemowa działu ¹	PN-76/E „Elektroenergetyczne linie kablowe”	PN-B:1985 „Szkodliwość drgań przez podłoże na budynki”	PN-B:1985 „Szkodliwość drgań przez podłoże na budynki”
Najnowsza norma problemowa działu ¹	PN-IEC:2003 „Instalacje elektryczne wymagania”	PN-HD: 2007 „Identyfikacja żył w kablach”	PN-HD:2010 PN-EN:2010 „Instalacje elektryczne w budynkach”

¹ przywołane normy dla potrzeb niniejszego opracowania identyfikuje się, co do daty ustanowienia i ogólnego regulowanego problemu. Niniejszy komentarz odnosi się do wszystkich zestawień.

są przywoływane w dwóch rozdziałach dotyczących wymagań ogólnych oraz pomieszczeń technicznych i gospodarczych. Poniżej w tabeli 1 zawarto informacje dotyczące norm przywołanych w Dziale III.

W Rozdziale 1 *Wymagania ogólne* dotychczasową, przywołaną w § 53 ust. 2, normę (była w wykazie z 2004 r. i 2009) dopiero w wykazie z 2010 r. zastąpiono dwoma częściami Polskiej Normy PN-EN 62305-1: 2008 *Zasady ogólne* i PN-EN 62305-2:2008 *Zarządzanie ryzykiem*, która wprowadza ustalenia zawarte w wieloczęściowej normie europejskiej w zakresie ochrony odgromowej. Obecnie stosuje się nowe podejście do problemu. Zasadę enumeratywnego określania grupy budynków, które z litery prawa należy wyposażyć w instalacje chroniące od wyładowań atmosferycznych zastąpiono zasadą oceny ryzyka wyładowań atmosferycznych i ich możliwych skutków. Wynik oceny decyduje o potrzebie zastosowania zabezpieczeń oraz ich doborze w zależności od wymaganej skuteczności ochrony. Już w Wykazie z 2009 r. zrezygnowano ze starych norm branżowych BN-84 oraz BN-89, dotyczących wymagań ogólnych i badań instalacji telekomunikacyjnych, przywołanych w § 56, a także PN-84/E dotyczącej wymagań w zakresie oświetlenia wnętrz światłem elektrycznym, przywołanej w § 59 ust. 1. Normy te straciły na aktualności.

W Rozdziale 8 *Pomieszczenia techniczne i gospodarcze* zachowano dotychczasowy pakiet norm branżowych PN-B: 1985, 1987, 1988, dotyczących dopuszczalnego poziomu hałasu w pomieszczeniach i szkodliwych drgań, a przywołanych w § 96. Usunięto natomiast z wykazu powołanie na normę PN-76/E dotyczącą wymagań projektowych i budowy dla elektroenergetycznych i sygnalizacyjnych linii kablowych, przywoływanej dotychczas w § 97 ust.5. Pakiet norm przywołanych w § 98 dopiero zaktualizowano w Wykazie z 2010 r., wprowadzając najnowsze postanowienia normalizacji europejskiej w zakresie wymagań dla instalacji elektrycznej w budynkach wyrażonych w łącznie w 6 wprowadzonych nowych PN-EN:2010, PN-HD:2009, PN-HD:2010. Zachowano, jako obowiązujące ustalenia norm PN-IEC z lat wcześniejszych najstarsza z 1994 r. oraz PN-EN :2004.

Liczba norm przywołanych w Dziale IV *Wyposażenie techniczne budynków* ze względu na interdyscyplinarny i złożony charakter działu jest znacząca. W tabeli 2 zawarto łączne informacje dotyczące Działu IV.

Tabela 2. Dział IV Wyposażenie techniczne budynków

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna liczba przepisów (ustępów) z odwołaniami do norm	40	46	46
Łączna liczba norm przywołanych do tych przepisów	125	124	115
Najstarsza norma problemowa działu	PN-76/B „Zabezpieczenia urządzeń c.w.u., Konstrukcje i podłoża”	PN-B:1976 „Zabezpieczenia urządzeń c.w.u.”	PN-B:1976 „Zabezpieczenia urządzeń c.w.u.”
Najnowsza norma problemowa działu	PN-EN:2003 „Systemy kanalizacji” PN-INC:2003 „Instalacje elektryczne, odgromowe”	PN-EN:2008 „Ochrona przed porażeniem prądem”	PN-B:2009 „Obliczenia w obciążeniach statycznych. Obciążenie wiatrem” PN-HD:2010 „Instalacje elektryczne niskiego napięcia”

Z zestawienia w tabeli 2 wynika kilka wniosków podstawowych. Regulacje prawne dotyczące wyposażenia technicznego budynków, mimo, iż same w sobie

są bardzo szczegółowe, nie mogą istnieć bez uzupełnienia o regulacje normowe ponad 100 norm specjalistycznych. Przyjęto, iż te dwa zbiory łącznie gwarantują spełnienie wymagań w zakresie higieny i zdrowia, bezpieczeństwa użytkownika instalacji, racjonalną gospodarkę energią oraz ochronę środowiska.

Wykorzystanie w kraju rozwoju technik i technologii instalacyjnych, jaki się dokonał w Europie, nie nastąpiło i nie następuje w poszczególnych branżach w sposób równomierny. Najnowsze zdobycze techniki ujęte w normalizacji europejskiej zostały przeniesione do polskiego systemu normalizacyjnego i dzięki przywołaniu w rozporządzeniu, stały się krajowym wymaganiem projektowym jedynie dla instalacji elektrycznych, np. w zakresie ochrony przed porażeniem prądem, projektowania instalacji elektrycznych w budynkach. Wiedza i doświadczenia w zakresie użytkowania przewodów kominowych spowodowała nowelizację w 2009 r. normy PN-B-02011:1997 dotyczącej obciążeń w obliczeniach statycznych, obciążenie wiatrem, której nowe ustalenie w pkt. 3.3 stało się obowiązującym wymaganiem. Spełnienie tego wymagania jest niezbędne przy projektowaniu przewodów dymowych i spalinowych z zastosowaniem nasad kominowych zabezpieczających przed odwróceniem ciągu.

Nadal w projektowaniu instalacji wodociągowych w obszarze zabezpieczenia urządzeń ciepłej wody użytkowej stosowana jest stara norma branżowa z 1976 r. (PN-76/B-02440). W tabeli 3 zamieszczono informacje dotyczące norm przywołanych stosowanych w projektowaniu instalacji wodociągowych zimnej i ciepłej wody.

Tabela 3. Dział IV. Instalacje wodociągowe zimnej i ciepłej wody

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	7	6	6
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	12	6	6
Najstarsza norma działu	PN-B:1976 „Zabezpieczenia urządzeń c.w.u.”	PN-B:1976 „Zabezpieczenia urządzeń c.w.u.”	PN-B:1976 „Zabezpieczenia urządzeń c.w.u.”
Najnowsza norma działu	PN-IEC:1999 „Instalacje elektryczne uzimienia”	PN-EN:2003 „Ochrona przed wtórnym zanieczyszczeniem w instal. wodociągowych”	PN-HD:2010 „Instalacje elektryczne – uzimienia”

Utrzymano w wykazie, jako obowiązujące część wymagań dawnej normy PN-92/B, dotyczącej projektowania instalacji wodociągowej, wykreślono z wykazu norm przywołanych normy dotyczące wymagań dla suchych pionów, zbiorników wodnych oraz urządzeń tryskaczowych. Powodem tej korekty wykazu były zmiany, jakie zaszły w podejściu do ochrony przeciwpożarowej tj. rezygnacja z zabezpieczeń w postaci suchych pionów oraz rozwój techniki, jaki nastąpił w wykorzystywanych urządzeniach tryskaczowych. Norma PN-M:1997 straciła techniczną rację bytu. Ponadto nowelizacja Warunków technicznych w marcu 2009 r. spowodowała rewizję przepisów przeciwpożarowych.

Dotychczasowa przywoływana norma PN-92/B regulująca wymagania w zakresie zabezpieczenia przed wtórnym zanieczyszczeniem wody w instalacjach wodociągowych została zastąpiona w Wykazie z marca 2009 r. normą PN-EN:2003 regulującą obowiązujące standardy unijne w zakresie ochrony oraz wymagań ogólnych dotyczących urządzeń zapobiegających zanieczyszczeniu przez przepływ zwrotny. Wprowadzono do wykazu najnowszą normę PN-HD:2010

dotyczącą uzimień, przewodów ochronnych i przewodów połączeń ochronnych, część zawartych w niej ustaleń stała się obowiązującą.

Już w wykazie norm przywołanych w marcu 2009 r. zwiększono liczbę przepisów odwołujących się do ustaleń normowych. Wskazane ustalenia normowe określają wymagania projektowe dla systemów kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynku oraz urządzeń przeciwzalewowych. Europejska normalizacyjna wiedza została przeniesiona do krajowej w postaci norm z 2002 i 2003 r. Poniżej w tabeli 4 zawarto informacje dotyczące norm przywoływanych w Dziale IV Rozdział 2.

Tabela 4. Dział IV Kanalizacja ściekowa i deszczowa

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	1	3	3
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	6	9	9
Najstarsza norma działu	PN-EN:2002 „Systemy instal. grawitacyjnej”	PN-B:1992 „Instalacje kanalizacyjne wymagania projektowe”	PN-B:1992 „Instalacje kanalizacyjne wymagania projektowe”
Najnowsza norma działu	PN-EN:2003 „Kanalizacja podciśnieniowa wewnętrzna”	PN-EN:2004 „Urządzenia przeciwzalewowe w budynkach”	PN-EN:2004 „Urządzenia przeciwzalewowe w budynkach”

Dla potrzeb projektowania urządzeń do usuwania odpadów stałych (urządzeń zsympów) projektanci mają obowiązek posługiwać się normą branżową z 1991 r., co oznacza, iż postępu w tej dziedzinie w zakresie uregulowań krajowych nie ma. Tę sytuację obrazuje zestawienie w tabeli 5.

Tabela 5. Dział IV Wewnętrzne urządzenia do usuwania odpadów

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	1	1	1
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	1	1	1
Najstarsza norma działu	PN-91/B „Zsymp na odpady”	PN-B:1991 „Zsymp na odpady”	PN-B:1991 „Zsymp na odpady”
Najnowsza norma działu	j.w.	j.w.	j.w.

Nadal obowiązuje w projektowaniu nie do końca dzisiaj aktualna norma branżowa z 1982 dotycząca temperatur obliczeniowych zewnętrznych, jako podstawa do obliczania szczytowej mocy cieplnej. Projektując kotłownie wbudowaną na paliwo stałe projektant obowiązany jest spełnić pakiet ustaleń wskazany w normach dotyczących tej tematyki, funkcjonujący od 1987 r. Jak się wydaje przepisy dotyczące kotłowni po raz kolejny (podobnie jak miało to miejsce w 2002 r.) powinny być poddane kolejnej gruntownej aktualizacji. Pakiet norm związanych z wdrażaniem dyrektywy 2002/91/WE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków został zaktualizowany w 2008 r. w ramach tworzonego systemu oceny energetycznej budynków. Mimo, że zaszły zmiany w normalizacji europejskiej oraz krajowej w okresie po implementacji, przykładowo przyjęta została norma PN-EN ISO 13790:2009

dotycząca obliczania zużycia energii na potrzeby ogrzewania i chłodzenia, zmian w wykazie norm nie zauważa się. Istotną przeszkodą jest tu złożoność problemu. Norma ta odwołuje się do wielu innych norm, które nie zostały przyjęte do systemu krajowej normalizacji i które same odwołują się do kolejnych norm. W tabeli 6 zawarto informacje dotyczące przywołanych norm w przepisach Rozdziału 4 Działu IV.

Tabela 6. Dział IV Instalacje ogrzewcze

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	9	9	9
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	20	19	19
Najstarsza norma działu	PN-B/82 „Temp. obliczeniowe zewnętrzne”	PN-B/82 „Temp. obliczeniowe zewnętrzne” PN-B:1987 „Kotłownie wbudowane na paliwo stałe”	PN-B/82 „Temp. obliczeniowe zewnętrzne” PN-B:1987 „Kotłownie wbudowane na paliwo stałe”
Najnowsza norma działu	PN-EN ISO:2002 „Mostki cieplne”	PN-EN ISO 2008 „Mostki cieplne, opór cieplny i współczynnik przenikania”	PN-EN ISO 2008 „Mostki cieplne, opór cieplny i współczynnik przenikania”

Poza rewizją i unowocześnieniem w 2010 r. normowych wymagań, niezbędnych przy stosowaniu na przewodach nasad kominowych zabezpieczających przed odwróceniem ciągu, w obszarze wymagań prawnych i normowych dla przewodów kominowych nie zauważa się zmian wynikających z rozwoju techniki. W tabeli 7 przedstawiono informacje dotyczące norm przywołanych w obszarze przepisów regulujących problematykę projektowania przewodów kominowych.

Tabela 7. Dział IV Przewody kominowe

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	3	3	3
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	3	3	3
Najstarsza norma działu	PN-B:1977 „Obliczenia w obciążeniach statycznych. Obciążenie wiatrem”	PN-B:1977 „Obliczenia w obciążeniach statycznych. Obciążenie wiatrem”	PN-B:1977 PN-B:1977/ Az1:2009 „Obliczenia w obciążeniach statycznych. Obciążenie wiatrem”
Najnowsza norma działu	PN-B:1989 „Przewody muryrowane z cegły. Wymagania techniczne i badania przy odbiorze”	PN-B:1989 „Przewody muryrowane z cegły. Wymagania techniczne i badania przy odbiorze”	PN-B:1977/ Az1:2009 „Obliczenia w obciążeniach statycznych. Obciążenie wiatrem”

Tabela 8. Dział IV Wentylacja i klimatyzacja

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	6	8	9
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	6	9	9
Najstarsza norma działu	PN-78/B „Parametry obliczeniowe powietrza wewnętrznego w pomieszczeniach”	PN-78/B „Parametry obliczeniowe powietrza wewnętrznego w pomieszczeniach”	PN-78/B „Parametry obliczeniowe powietrza wewnętrznego w pomieszczeniach”
Najnowsza norma działu	PN-EN:1998 „Przeciwpływowe filtry powietrza do wentylacji ogólnej”	PN-EN:2007 „Sieć przewodów. Wymagania dotyczące elementów sieci przewodów ułatwiających konserwację.”	PN-EN:2007 „Sieć przewodów. Wymagania dotyczące elementów sieci przewodów ułatwiających konserwację.”

Analiza zbioru norm przywoływanych oraz przepisów dotyczących instalacji wentylacji i klimatyzacji pokazuje zaniedbania w zakresie stawiania nowoczesnych wymagań technicznych, które uniemożliwiają wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w tym obszarze, mających wpływ na jakość środowiska wewnętrznego. Wciąż Polska Norma z 1978 stosowana jest przy projektowaniu klimatyzacji, jako baza parametrów obliczeniowych powietrza wewnętrznego. Mimo, niewątpliwego rozwoju technik wentylacyjnych i urządzeń stosowanych w klimatyzacji obszar norm przywołanych w Wykazie nie uległ zmianom w ostatnim okresie zarówno ilościowym, jaki i jakościowym. W tabeli 8 zawarto informacje dotyczące norm przywołanych dla tego obszaru.

Zmniejszeniu uległa, co widać z zestawienia w tabeli 9, lista norm przywoływanych w obszarze dotyczącym instalacji gazowych z uwagi na to, iż część norm

Tabela 9. Dział IV Instalacja gazowa na paliwa gazowe

Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	8	7	7
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	17	8	8
Najstarsza norma działu	PN-79/H „Rury stalowe ze szwem przewodowe”	PN-B:1983/ Az3:2000 „Wentylacja w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej”	PN-B:1983/ Az3:2000 „Wentylacja w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej”
Najnowsza norma działu	PN-EN:2002 „Kotły c.o. opalane gazem” PN-C: 2002 „Gaz ziemny. Jakość gazu dostarczanego odbiorcom”	PN-EN:2004 „Gazomierze”	PN-EN:2009 „Przewody gazowe dla budynków. Maks ciśnienie robocze. Zalecenia funkcjonalne”

uległa dezaktualizacji. W zamian za to dokonano zmian i uzupełnienia regulacji prawnych w tym zakresie.

Zmiany i powody zmian w części *Wykazu* norm przywołanych w rozporządzeniu z obszaru zagadnień dotyczących instalacji elektrycznych omówiono wcześniej. Natomiast zmiany dotyczące urządzeń dźwigowych przedstawiono w tabeli 10 i omówiono je.

Tabela 10. Dział IV Urządzenia dźwigowe

Urządzenia dźwigowe Przedmiot	Wykaz z 2004 r.	Wykaz z 2009 r.	Wykaz z 2010 r.
Łączna ilość przepisów z odwołaniami do norm	–	1	1
Łączna ilość norm przywołanych do tych przepisów	–	2	2
Najstarsza norma działu	–	PN-B:1987 „Ochrona przed hałasem pomieszczeń. Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku”	PN-B:1987 „Ochrona przed hałasem pomieszczeń. Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku”
Najnowsza norma działu	–	PN-B:1988 „Ocena wpływu drgań na ludzi”	PN-B:1988 „Ocena wpływu drgań na ludzi”

Potrzeby ochrony przed hałasem i drganiami użytkowników budynków oraz rosnące oczekiwania, co do komfortu użytkowego spowodowały w 2009 r. rozbudowę w rozporządzeniu wymagań dotyczących zagadnień ochrony przed hałasem i drganiami pomieszczeń zlokalizowanych w pobliżu szybów dźwigowych. W wykazie norm przywołanych pojawiły się dwie istotne problemowo, ale stare, bo z 1987 i 1988 normy, których ustalenia należy respektować projektując urządzenia dźwigowe. Zarówno oczekiwania użytkowników, zmiany w standardach bezpieczeństwa pożarowego oraz użytkowania i wynikający z nich rozwój w zakresie techniki dźwigowej, powinny stać się powodem zmian obowiązujących przepisów dotyczących urządzeń dźwigowych.

Wnioski

Zmiany norm w *Wykazie* stanowiącym załącznik do rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, dokonywane w ramach kolejnych nowelizacji, nie nadążają za zmianami w normalizacji europejskiej oraz krajowej. Przepisy rozporządzenia odwołujące się do wymagań uregulowanych w przestarzałych krajowych normach powodują barierę dla wprowadzania nowoczesnych rozwiązań technicznych. Dokonujący się postęp w dziedzinie projektowania architektonicznego i budowlanego oraz technologii robót budowlanych nie może być efektywnie wykorzystywany, z uwagi na niedostosowanie, do obecnych potrzeb użytkowych oraz wymagań bezpieczeństwa, obowiązujących wymagań techniczno-budowlanych. Sytuacja ta pokazuje, iż aktualizacja norm krajowych oraz Wykazu norm wskazanych do stosowania w projektowaniu powinna być realizowana w krótszych odstępach czasowych.

Częstsza aktualizacja *Wykazu* wymaga podziału obowiązującego rozporządzenia w sprawie warunków technicznych na dwa rozporządzenia:

1) w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, zawierającego wymagania,

2) w sprawie Wykazu norm przywoływanych w przepisach techniczno-budowlanych, a więc nie tylko norm przywoływanych w rozporządzeniu w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Działanie takie będzie możliwe po wprowadzeniu dodatkowej delegacji w ustawie *Prawo Budowlane* w art. 7 dla ministrów, w tym ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej do wydania rozporządzenia w sprawie wykazu norm przywoływanych w przepisach techniczno-budowlanych.

Takie podejście jest podejściem racjonalnym, sprawdzonym w dotychczasowym krajowym systemie prawnym, przed zmianami dokonanymi w ustawie o normalizacji. Umożliwia bieżącą aktualizację Wykazu norm dostosowaną do regularności zmian normalizacji krajowej i europejskiej, przy zachowaniu wystarczającej regularności rewizji obowiązujących prawnych przepisów techniczno-budowlanych w dłuższych okresach co 4-5 lat.

Literatura

- [1] Ustawa z dnia 24 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. nr 169/02, poz. 1386 z późn. zm.)
- [2] Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo Budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. nr 243, poz. 1623)
- [3] Rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 14 grudnia 1994 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 1995 r. nr 10, poz. 46 z późn.zm.)
- [4] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 75, poz. 690)
- [5] Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 109, poz. 1156)
- [6] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 listopada 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 201, poz. 1238)
- [7] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 56, poz. 461)
- [8] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 10 grudnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 239, poz. 1597)
- [9] Dyrektywa 2002/91/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków (Dz. Urz. UE L 1 z 04.01.2003 str. 65; Dz. Urz. UE Polskie Wydanie specjalne, rozdz. 12, tom 2, str. 168)
- [10] Dyrektywa 2010/31/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków (Dz. Urz. UE L 153 z 18.6.2010, str. 13)
- [11] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 listopada 2008 r. w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowiącej samodzielną całość techniczno-użytkową oraz sposobu sporządzania i wzorów świadectw ich charakterystyki energetycznej (Dz. U. nr 201, poz. 1240).